

Posudek na habilitační práci paní PhDr. Markéty Šauerové, Ph.D.

Paní PhDr. Markéta Šauerová, Ph.D. předkládá k obhájení habilitační práci s názvem:
Rozvíjení čtenářství u dětí mladšího školního věku.

Tato práce shrnuje výsledky její mnohaleté a soustavné práce v pedagogické oblasti – a to jak při praktické výuce tak v širokém záběru samostatných teoretických prací i v množství dílčích příspěvků do odborných sborníků českých i zahraničních. Zúčastnila se také řady domácích i zahraničních konferencí, které obohatila svými přednesenými příspěvky. Ty pak byly zařazeny do sborníků těchto konferencí.

Jako vysokoškolský pedagog vydala rovněž řadu skript a studijních textů. Její názory a odborná poznání byly mnohokrát citovány v odborných publikacích jiných autorů. Pracuje v několika redakčních radách odborných časopisů a je členkou odborných společností. Z této stručné profesní charakteristiky je zřejmé, že se seznamujeme se zkušenou autorkou rozsáhlé habilitační práce, s autorkou která je fundovanou a uznávanou osobností v pedagogické oblasti.

Paní doktorka Šauerová ve své habilitační práci shrnuje nejen svoje rozsáhlé pedagogické zkušenosti, ale i široký rozhled po projektech a výzkumech, které se ve světě uskutečnily. Habilitační práci v jejím širokém záběru chápu jako rozsáhlý kulturně vzdělávací projekt. Pokud se jej podaří realizovat, bude to výrazný příspěvek pro kultivaci naší společnosti v dalších desetiletích.

Je velmi cenné, že úvahy a náměty, jak rozvíjet zájem o knihu a hledání různých forem rozvoje dětského čtenářství, jsou zaměřeny na děti mladšího školního věku, protože v tomto životním období se dětská mysl výrazně rozvíjí právě ve vztahu k jazyku a děti s jazykem spontánně zacházejí velmi kreativně. V tomto věku se rozvoj jazykových schopností a tvůrčího zacházení se slovy projevuje jak v mateřštině, tak při učení se cizím jazykům.

Sled jednotlivých kapitol a jejich podrobné rozpracování nás vede od teoretického vymezení základních pojmů ke každodenním skutečnostem, jak a v kolika podobách se rozvíjejí čtenářské schopnosti dítěte. Seznamujeme se s porovnáním elementárního vzdělávání u nás a v zahraničí a se všemi faktory, které ovlivňují a vymezují vztah dítěte ke čtenářství. Na závěr své habilitační práce navrhuje autorka řadu projektů, jak můžeme čtenářství u dítěte rozvíjet a to především v rodinném prostředí.

Navrhuji, aby součástí habilitačního řízení bylo i vyjádření paní doktorky Šauerové k tématu, kterého se ve své habilitační práci dotýká pouze okrajově – a to k **mluvnímu projevu dětí**. U českých školáků, ale rovněž i u dospělých profesionálů patří mluvní projev ke značně problémovým skutečnostem. A při tom kvalita mluvy je tím podstatným faktorem, který sdělení mluvčího dokáže povýšit a nebo také pronesené myšlenky a podněty může i značně znehodnotit. Osobně se touto problematikou zabývám a bylo by pro mne přínosné, kdyby odborník formátu paní doktorky Šauerová se k této problematice vyjádřil.

Nemám na mysli jenom spontánní mluvní projev, ale i úroveň kvality řeči při předčítání, které je podstatným stimulem pro následující vztah dítěte ke knize.

Dítě zvládá mateřský jazyk nikoliv racionálním školním učením, ale především napodobováním vzorů. Vystává zásadní celospolečenská otázka, zda jsou rodiče (ale i učitelé) pro svoje dítě (pro svoje žáky) po mluvní stránce následováníhodným vzorem. Dospělí by měli dětem číst a vyprávět pohádky – ať už jako rodiče svým dětem, nebo jako tety a strýčkové dětem „vypůjčeným“. Vývoj dítěte a vytváření jeho morálního základu ovlivňují nejen samotné pohádkové příběhy, ale stejně silně působí i vztah k člověku, který bájně a fantazijní děje dítěti čte nebo je vymýšlí a vypravuje. Citové působení na dětského posluchače spočívá i v hudební kvalitě mluvy vypravěče. Ta působí dlouhodobě a hluboce, protože ji člověk přijímá podprahovými cestami.

Pro dítě má nesmírnou cenu pouhá skutečnost, že si táta s mámou udělají čas, který věnují jenom jemu. Předčítání rodičů – byť třeba interpretačně nedokonalé – přináší dítěti daleko vyšší citový zážitek než pohádky reprodukované z nahrávek těmi nejlepšími umělci.

Současné škola tento výchovný problém mluvy neřeší a doslova jej přehlíží. Veškerý čas výuky českého jazyka se věnuje jeho grafické podobě. Na rozdíl od výuky cizím jazykům, kdy se do fonetické kvality investuje výrazná časová dotace, se zvukové složce mateřštiny věnujeme naposled v mateřské škole. Potom na základní, střední škole i na škole vysoké, dokonce i na pedagogické fakultě, se tato složka jazyka probírá jenom okrajově a to pouze v teoretické rovině.

Konkrétní otázky pro paní doktorku Šauerovou znějí:

- **Jaké máme alternativní možnosti kultivace mluvené mateřštiny, když veškeré podoby předmětu Rétorika, který byl ještě za první republiky samozřejmou a pravidelnou součástí studijních plánů, současné školství vůbec nezná?**
- **Jaká je odlišnost situace českého a slovenského školství ve výuce zvukové složky mateřštiny?**
- **Jak si vysvětlujete skutečnost, že české školství opomíjí vývojovou danost lidského rodu, kdy naši dávní prapředkové se nejprve začali dorozumívat gesty a neartikulovanými zvuky (z dnešního pohledu bychom řekli citoslovci), teprve potom**

slovy (oba tyto projevy posléze kultivovali: gestiku do tance a slovní projev do zpěvu či rytmického zařikávání) **A teprve potom – po mnoha tisíciletích hledají naši, již ne příliš dávní prapředkové, možnosti grafického vyjádření mluvené řeči v písmu.**

Tuto vývojovou posloupnost pak sledujeme v nesmírném zrychlení i ve vývoji našich dětí.

Proč, podle vašeho soudu, učební plány škol opomíjejí tuto vývojovou posloupnost?

S „vlasteneckým“ povzdechnutím lítosti mne mrzí, že o takovýto fundovaný rozbor problematiky dětského čtenářství a o řadu nabízených projektů neprojevila zájem některá z českých fakult pedagogického zaměření. Tím více si vážím trnavské univerzity, že umožnila, aby tato práce, ve které je soustředěno úsilí celé jedné životní i profesní etapy paní doktorky Šauerové, našla potvrzení odborné kvality. Pak snad bude snazší uvést teoretické podněty této habilitační práce do praktického života, aby škola s rodiči dítěte a ve spolupráci s knihovnamy a vzdělávacími organizacemi a spolky, všichni společně působili na rozvoj dětské osobnosti a tak kultivovali vnímavost i psychickou i sociální kvalitu osobnosti dítěte.

Z předchozích komentářů jasně vyplývá, že předkládaná habilitační práce splňuje všechny požadavky kladené na tento typ odborného pojednání. Po prostudování habilitační práce **Rozvíjení čtenářství u dětí mladšího školního věku** a po seznámení s publikační činností a dalšími pedagogickými i odborně teoretickými aktivitami uchazečky doporučuji, aby habilitační řízení potvrdilo profesní a odbornou úroveň paní doktorky Markéty Šauerové i formálně, tedy získáním vědecko-pedagogického titulu docenta ve studijním odboru Pedagogika.

V Praze 29. ledna 2014

doc. Mgr. Václav Martinec